
LEDARE

FOLKET OCH DESS LEDARE

Härförleden förklarade Svenska Dagbladets näringslivschef Lars Georg Bergqvist i en artikel mycket pedagogiskt hur förändringar i dollarkursen via de så kallade makrofondernas transaktioner påverkar femårsräntan för villalån i Sverige. Man behövde inte vara nationalökonom för att följa de olika leden i analysen – det var ganska lätt att förstå hur det hängde ihop.

Okända fondplaceringar

Kanske gav Bergqvists analys inte läsaren hela bilden. Men antag att det fanns en kärna av sanning. Man kan fundera över vad det sänder för signaler till en familj i till exempel en Västeråsvilla som till äventyrs läste artikeln. Att de nu bättre förstår vad som påverkar deras ekonomi några år framöver? Knappast. Snarare att deras förmåga att betala räntor och amorteringar på huset bland annat beror på vilka beslut några för dem helt okända

fondplaceringar fattar den närmaste tiden. Om vilka de förstår inte kan veta någonting.

Säg också att vår Västeråsfamilj får sin försörjning genom att sälja varor till ABB-anställda Västeråsbor. Även om de är trogna läsare av Dagens Industri och Affärsvärlden och följaktligen har läst spaltkilometrar om ABB:s globala strategier – vilket kanske är mindre sannolikt – kan de ändå bara vara säkra på en sak. Deras framtid beror bland annat på beslut som tas mycket långt från villan i Västerås. Om vilka de inte heller kan veta särskilt mycket.

Större inflytande lokalt

Exemplen visar inte att familjen är maktlösa offer för ett anonymt, internationellt kapital. Tvärtom finns det mycket som tyder på att många människor får allt mer att säga till om på det lokala planet, vare sig man är villaägare, kund hos ICA eller förälder med barn i grundskolan.

Men det som samtidigt hänt är att utvecklingen av många storheter som också påverkar vardagslivet – investeringarna och räntan för att nu ta två exempel – numera avgörs i världar vi inte känner till särskilt väl. Trots det försöker flertalet politiker – med några få undantag – gesken av att allt är som förr. Eller också har de helt enkelt inte begripit vad som hänt omkring dem och lever kvar i föreställningen om att de fortfarande har makt och möjlighet att bestämma över utvecklingen. Fastän verkligheten talar ett helt annat språk.

Förtroende i botten

Att detta är orsaken till misstron mot politiker i allmänhet är uppenbart. Trollkarlar som påstår sig kunna utföra sina gamla trix trots att alla kan se att hatten har hål och kaninen stuckit för länge sedan, förlorar snabbt publikens förtroende.

Barn som avslöjat trollkarlen är också de mest obarmhärta. Och det syns i undersökning efter undersökning om ungdomars attityder. Förtroendet för politiker är i botten, lägre till och med än förtroendet för journalister. Och en majoritet unga anser att deras liv påverkas mer av beslut i näringslivet och EU än av regering och Riksdag. Det är påfallande få av dagens unga som har några illusioner kvar om politikens förmåga.

Början till slutet

Den brittiske författaren och östeuropakännaren Timothy Garton Ash skrev i sin essä *Sanningens år* att den avgörande

orsaken till kommunismens fall 1989 var det som redan Tocqueville talat om hundrafemtio år tidigare – den styrande elitens förlorade tilltro till sin egen rätt att styra. När den kommunistiska eliten gav upp sin egen retorik var det början till slutet.

Garton Ash ställde också frågan hur högt priset för att göra sig av med kommunismen skulle bli. Och han citerade en ungersk vän som ironiskt sa att "jag har överlevt fyrtio år av kommunism, men jag är inte säker på att jag kommer överleva ett år av kapitalism."

Få förnekade nödvändigheten av förändring i de gamla kommuniststaterna. Men lika få visste hur förändringen skulle hanteras.

Gamla gardet

Därför blev också besvikelsen stor när framtiden inte höll vad man förväntade sig. Att kasta ut de gamla ledarna och ersätta dem med nya var lätt. Men när de nya inte levererar, därför att världen och tillvaron är mer komplicerad och svår-fångad än de sade och någon tänkte på. Vad gör man då? Återvänder till dem som ändå levererade stabiliteten – om än en stabil misär? Är det möjligen detta vi ser just nu i Baltikum och andra öst- och centraleuropeiska länder, där det gamla gardet är på väg att kallas in under farnorna på nytt?

Förlorad tilltro

Och är det detta vi ser – med andra förtecken och andra proportioner, men

ändå – i Sverige? Förändringens krafter tog över 1991 efter en förbrukad socialdemokrati, som i gärning om icke i ord hade förlorat tilltron till sin förmåga att styra.

Men dessa krafter har i folkets ögon inte kunnat leverera allt det goda som förändringarna sades leda till. Flämtande ljuspunkter räcker inte när den yttre världen hotande tränger sig på i vardagsrummet. Då ligger det nära till hands att ropa på dem som förr svarade för stabilitet och trygghet. Och de står där nu beredda. Verktygen från 50- och 60-talen har plockats fram ur förråden. Det har putsats och fejats och det blänker som kromet på dåtidens bilar. Allt ska bli bra igen – allt ska bli som förr.

Omformulerade uppgifter

Och vad händer när det inte sker? För det kommer det naturligtvis inte att göra. Var finns då hoppet om en väg förbi stagnation och kanske till och med kaos?

Svaren ser märkvärdigt lika ut, vare sig vi talar om de f d kommunistiska länderna, eller om Sverige (och för all del

övriga nordiska länder).

Förändringens kraftfält går mellan nytänkarna i dessa samhällens unga generationer och inom det fria företagandet. Om de insiktsfulla delarna av den politiska eliten förmår formulera om sin uppgift på ett sätt som skapar förtroende hos dessa grupper då finns det hopp.

Världens attraktivaste hörn

Det betyder att dagens politiker måste abdikera från föreställningen om sin förmåga att kunna styra utvecklingen. Samtidigt måste en ny generation politiker ha modet att ta på sig ledartröjan och i samverkan med de goda krafterna leda arbetet med att göra landet till ett av världens mest attraktiva hörn för företagande, arbete och mänsklig tillvaro.

Om det ska fungera kan unga och företagsamma förändrare inte abdikera från politiken till förmån för det gamla förbrukade gardet. Att de tar för sig ordentligt inom politiken och ignorerar många av dagens politiska konventioner och gamla sanningar kommer att vara en nödvändig förutsättning för framgång.